

jurnal inter IAL

世

POSTA MUNDI

8, septembr 2011

http://es.groups.yahoo.com/group/posta_Mundi

KONTENAJ

ANTEIPAROL DEL REDAKTOR	Rosto	Populido	3
posta_Mundi, frazo #8			4
YUNULINO. QUO.	Heinrich Heine, Erich Fried, Thomas (Valodnieks)	Adjuvilo	5
*ILA PROFETO. PRI LA NUTRIVO	Khalil Jibran, Partaka	Ido	6
Klara ed Alona parle pri Noptidamus	Rosto, Partaka	Populido	7
Ka nigra "mamba"-serpento? Grava problemo!	Partaka	Ido	8
Kvindek loĝantoj ĉirkaŭ unu kilometro rondan.	Aleksandro Ksavero Kasanovo Domingo	Esperanto	10
LA NOVA EURIKIDE	Tiberio Madonna	Ido	13
Le plus stupide viagiator del mundo	Rosto	Interlingua	16

ANTEIPAROL DEL REDAKTOR

Kar lektante's: nosi sekreti sosiete, posta_Mundi, dur edite sui jurnal, u ol ya kelkei deskovre sui sekretaje's. En ci numer, le deskovrante's de sekretaje's ese: Thomas (Valodnieks), Aleksandro Ksavero Kasanovo Domingo, Tiberio Madonna, Partaka e Rosto.

Kompreneblei, le sekretaje's, kel no deskovrebli, ese multoplei plu multi kam olti's deskovrebli. Plez ankei lekte plusi deskovraje's en sekuanti numers de nosi jurnal!

...Kar lektante's: ka vus pensay, ke posta_Mundi es sorte de sekreti organizur? Ho, kompreneblei, to es nur jok! Nosi grup es ya plen apertat e sen sekretaje's. Lings auxiliar internasioni es le posedaj de omni homs. Omni homs, certei, pove uz ols e ju ols sen sekretaje's.

Ma, mem se nos no abe sekretaje's, nos abe ya enigmat'e's. E nos ankei abe plusi interesivaje's. Plez lekte le jurnal POSTA MUNDI, plez partopren nosi foro, posta_Mundi, e saveske!

Yen ke vus troveray en ci numer un plusi ling: Adjuvilo.

Rosto.

posta_Mundi, frazo #8

Ido: 神 宇宙
"Ta qua, en panteistal konfundo, egaligas Deo al universo,
ta mondumaligas Deo e dealigas la mondo; ta ne apartenas al kredantaro di Deo"

Interlingua: 神 宇宙
"Qui in confusion pantheistic equala Deo e universo,
mundanisa Deo e divinisa le mundo, ille non appertine al credentes de Deo"

Occidental/Interlingue: 神 宇宙
"Quel in pantheist confusion mitt Deo egal al univers,
mundisa Deo e divinisa li mund, ne apparteni al credentes de Deo"

LdP: 神 宇宙
"Ta kel, in panteistike konfusia, egalisi Boh a munda,
ta mah Boh mundalik e munda Bohlik, ta bu kredi in Boh"

Sambahsa: 神 宇宙
"Quel in pantheiste confusion ayt Div egal ei universe,
mundeiht Div ed diveiht id mund, ne est deil im divfidere"

Populido: 神 宇宙
"Ta ki, en konfund panteist, egalig Deu ed univers,
ta mondanig Deu e dealig la mond; ta no aparten al kredants de Deu"

Sibelingua: 神 宇宙
"Ki in konfuzion panteistik egaliza Deo e universum,
tel mundiza Deo e diviniza li munde, tel no apartena al kredantes de Deo"

YUNULINO

(Poemo par Heinrich Heine, tradukita en Adjuvilo par Valodnieks)

Yunulino kun la reda boketo
kun okuletoj dolcas e klaras,
tu mea kara yunulineto,
a tu me sempre pensan.

Longa estas hodie la vintrovespero,
e me volas esti ke tu,
sidi ke tu e babiladi kun tu
en la intima chambreto.

A las labios me volas presi
tua malgranda blanka manuo,
ed it per lakrimoj arozi,
tua malgranda blanka manuo.

Leon Jean Bazille Perrault,
«Yunulineto kun buketo de floros», 1896

La poemo en du altras lingvos estas anke en POSTA MUNDI #3

QUO

(Poemo par Erich Fried, tradukita en Adjuvilo par Valodnieks)

Quo tu estas por me?
Quo estas por me tuaj fingroj
e quo tuaj labios?
Quo estas por me la sono de tua voko?
Quo estas por me tuaodoro
ante nosa embracado
e tuaodoro
dum nosa embracado
e post it?
Quo tu estas por me?
Quo me estas por tu?
Quo me estas?

*ILA PROFETO

PRI LA NUTRIVO

da Khalil Jibran

Oldulo, patrono di gasteyo, suplikis: 'Parlez' a ni pri la nutrivo.

E lu dicis:

Dezirinde vi povus vivar ek l'aromo di la tero, same kam aeral planto vivas ek la lumo.

Ma quoniam vi mustas mortigar por manjar, e furtar al nove naskint animalo ek lua lakto matral por kalmigar via dursto, permisez ke lo esez ago di amego.

E permisez ke via tablo esez altaro ube sakrifikesas la pura ed inocenta bestiaro dil bosko e dil prato, por tale sakraligar to quo esas maxim pura ed inocenta che la homo.

Kande vi mortigez bestio, dicez ad olu en via kordio: "Dal sama povo, qua nun tun asasinas, me esos anke asasinita, e same konsumita.

Nam la lego, qua tun pozis ye mea manui, men pendos de altra manui, ya plu multe povoza.

Tua sango e mea sango esas nur to quo nutras l'arbore dil cielo".

E kande vi despecigez pomo per via denti, dicez ad ol en via kordio:

Via semini habitos mea korpo.

E la burjoni di via futuro florifos en mea kordio.

E via aromo esos mea nutrivo.

Ed ensemble ni juos tra la sezonaro.

E che l'autuno, kande vi rekoltez la vit-beri en via vit-agri por transportar oli aden la presilo, dicez ad oli en via kordio:

Anke me esas vit-agro, e same mea frukto adportesos en la presilo.

E quale vino nova, me certe konservesos en eternal bareli.

E dum la vintro, kande vi exhaustez la vino, permisez ke che via kordio intonezez, ye singla kupo, kansono.

E permisez ke che tal kansono esez memorajo del autunal diaro, del vit-agro, e del presilo.

[...]

Tradukuro: Partaka - Linguo: Ido

Klara ed Alona parle pri Noptidamus

Askolte son-dosiere: <http://www.ipernity.com/blog/79634/347551>

Alona: Klara! Ko to che tu? Ol simil a foto-album.

Klara: Possiblei, on darfe nom ol talei.

A: Las me spekte! Poki foto's ci; chefei, mikri portrete's piktat. Co no foto-album, ma pikto-album.

K: Pro ko no? Co darf ese pikto-album. Yen adverei portrete's den mei ancestre's. Le portrete's original on trov en divers muzeus del monde, e me posede nur ti ci mikri kopiure's.

A: Interessant! E ki ci? Yen rar, ma konosat piktur: Noptidamus! Ya, il es mei pre-pre-pre-pre-avo.

K: Noptidamus ankei es mei pre-pre-pre-pre-avo! Do, nos es parente's, kar Alona!

A: Parente's distanti, ma yen ke to amuzanti!

K: E plen agreabli!

A: Klara! Ka tu save, ke me askoltay den mei patro stranji koze's pri Noptidamus? Mei patro asertay renkontre Noptidamus kom vivanti, ye multi yar pre nun, e komunike kun ilu. Kuantu yar Noptidamus vivay? Certei, plu kam cent yar! Possiblei, plu kam ducent yar! Ho, to no-posibli! No-posibli, ke person pove vive tantei longei!

K: Noptidamus esay person plen enigmatoz. Ma lu certei mortay.

A: Ya, ya. Ka tu save u lu esay sepultat?

K: Ho, no! Regretindei, me no save u lu sepultesay.

A: Ho, ya! Regretindei.

*Text e portrete's de Noptidamus e de Klara kun Alona: da Rosto.
Tradukur de Sibelingua a Populido: da Partaka. (Klara ed Alona parle en Populido)*

posta_Mundi

Klara e Alona

Rosto

Ka nigra "mamba"-serpento? Grava problemo!

Kar amiki aventurema:

Recente, me spektis programo televizional traktanta animalo pri qua me nul-tempe audabis o lektabis, e qua multe men impresis e men pavorigis, nome la "mamba"-serpento nigra, habitanta precipue en est-Afrika...

Lu esas obskura serpento, mezuranta tri metri cirkume, *kuya mordo esas ya 100% mortigiva, kaze ke on ne kombatas lua veneno justa-tempe. Pluse, lu reputesas kom serpento facile iraceskanta ed atakema, qua kustumas morder mem plura-foye, vice nur un-foye quale altra serpenti venenoza. Lu povas levar-su sat multe sur sua korpo, dum emisar fortega, impresanta e ya minacanta siflado...

E nun, yen to quo maxim men impresis pri tal bestio reptera: Ulte omno dicita, lu kapablesas "kurar" po 20 kilometri hore; altra-vorte, lu povas facile "chasar" persono kuranta e mem fuganta de lu... Ho!, to esas ya tote ne-pardonebla che serpento!

Fininte l' TV-programo, e parpavorigita, me imaginis lo yena: Dum ke me promenias meze di solitara zono est-Afrikana, me renkontras longa e ne-rikonocata serpento, qua, segun semblo, esas anke tranquile promenanta... Me, certe de fora e prudenta disto, salutas lu tale:

"Bon jorno, frato serpento! Quale tu standas? Ka tu deziras divenar membro dil forumo IdoCatalaOccitan?"

'Subte', me ne komprenas pro quo, la serpento irasceskas, su-levas adminime un metro sur sua korpo, siflegas en formo minacanta e pavoriganta e... Ho, no! Ka "fora e prudenta disto"? Me ne povas kredar to quon me vidas: la serpento venas a me per reptadar maxim rapide, e me mustas kurar admaxime por eskapar lu...

Pos fugar del reptero dum plu kam cent metri, me fatigeskas e komencas timar, ke lu quik atingos me... Ma, quo esas to quo jacas meze dil voyo, quan me mustas durar trairar? Ho, no! Yen ke ibe esas vartanta la monstra serpento pri qua raportis, se me juste memoras, nia samideano Hans St.: nula veneno, ma longa de 10 metri, pezanta 400 kilogrami, e havanta diametro de 85 centimetri... (%)

Tale, inter amba serpenti, me povas eskapar nur per flugar... Mustis esar en simila situeso, kande me komencis flugar, quankam, til nun, nulu dicis a me quale to eventis, e me nule memoras tal fakto... Ho, yes! Me ya povas flugar, ma, desfortunoze, me sucesas flugar nur tre lente, e nur ye tri metri del sulo admaxime, pro ke me timas mem shoketar la kablaro dil turmi trasportanta elektro...

Oke: quankam nulu asertis lo, me preske certas, ke ta maledikita serpento, nome la "mamba" nigra, kapablesas levar-su mem du metri sur sua korpo, e mem saltar la metro restanta, por morder plura-foye mea fuganta, ed aparante sekura, sedo...

San Giuseppe da Copertino fluganta, XVIII sekulo

Tamen, maxim fortuneze, me, same kam Rasputin-o, esas absolute kontrea mortigesar per veneno... Ton semblas komprenar, lasta-instante, nia militema serpento, qua fine rezolvas ne plus disipar tempo ed energio kun me, ed sparar sua valoroza veneno por "plu bona kauzo"...

Ma, pro quo lu iraceskis, me ne ja savas: ka forsan lu preferabus invitesar por lernar Interlingua od Esperanto klasika? O ka forsan lu iraceskabus mem plu multe avan tal invito?

Omna to pensigas da me pri ulu, ulu tre konkreta, qua nule hezitus ca-kaze lor asertar ya tote konvinkita: "La serpento iraceskis pro ke lu ja esas Esperantisto" ;-)

Ka nigra "mamba"-serpento? Grava problemo!

Autoro: Partaka (5-12-2006) - Linguo: Ido

Autobuso en Copenhagen

Nigra mamba

蛇

[p_M] posta_Mundi

**Se vus dezire lekte omni-diei plus IAL-aje's,
plez vizite posta_Mundi, nosi komun foro!
Plen kordial bonven a vus omni, IAL-iste's!
http://groups.yahoo.com/group/posta_Mundi**

住者

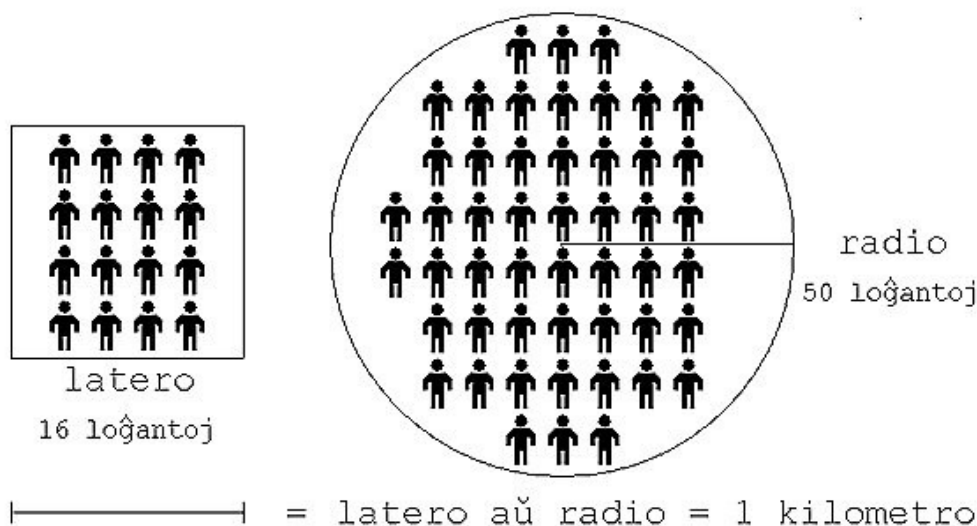
Kvindek loĝantoj ĉirkaŭ unu kilometro ronden.

Saluton al vi ĉiuj.

Mi pregas ke, antaŭ ol ĉio, ni konsideru elementajn demografiajn, geometriajn kaj statistikajn faktojn.

Ĉiu viva speco da mamuloj, do ankaŭ la homo, havas netraireblajn limojn en sia demografia denseco. Ĉe la homo, la limo aperas ĉirkaŭ kvar loĝantoj tra linio da unu kilometro, do ĉirkaŭ dek ses loĝantoj ĉe unu kvadrata kilometro, ĉar $4 \cdot 4 = 16$. Sed la kalkulo estas pli intuicia se ni kalkulas la limon en unu cirkulo, ĉar la homo pli piediras kaj vivas ronden ol rektelinen. Se ni denove prenas unu kilometron por kalkuli la loĝantojn ronden, la formulo por kalkuli la areon de la cirkulo estas la kvanto pi (π) multiplikata (obligata) per la kvadrato de la radio, kaj la radio de unu kilometro enhavas kvar loĝantojn. La kvanto pi estas proksimume 3'14 (mi uzas la apostrofon ĉi tie por montri la decimalan kvanton). Kaj la kvadrato de 4, kiel ni ĵus vidis, estas 16. Do la plej alta ebla nombro da loĝantoj ĉirkaŭ unu kilometro ronden estas $3'14 \cdot 16 = 50'24$; jen, plimalpli kvindek homoj; la cirkulo, konsekvence, havas trioblondon da surfaco (areo) kaj da loĝantoj ol la kvadrato, en niaj du ekzemploj.

Ĉi tiuj kalkuloj ne estas rigoraj, sed jes sufiĉe ekzaktaj por mediti la fenomenon kun marĝeno da eroro malpli granda ol dek procentoj; jen, malpli ol 10% da eroro. Plej intuicie, se vi kapablas vidi la statistikan grafikon kiun mi faris, vi observos la nombron da loĝantoj (per pentrografoj aŭ piktogramoj) en la citita kvadrato kaj la citita cirkulo; ambaŭ geometriaj formoj havas similan demografian densecon. Jen la statistika grafiko.

Se vi ne kapablas vidi la grafikon (kiel ofte kaj bedaŭrinde tio eventas ĉe elektronikaj arĥivoj) facile vi povas ĝin rekonstrui per iu ajn elementa komputera prilaborilo por statistikaj grafikoj.

Tamen, tio kio definitive gravas ne estas la grafika impresado nek la statistikaj kalkuloj sed, nature, la biologia realo: ĉu la homa denseca limo estas tiom malgranda?

Kaj la respondo, nuancata sed vigla, estas: ja jes!

La parametrojn por la vivo de la mamuloj (la bestoj plej similaj al ĉi tiu besto kiu estas la homo) oni kalkulas per la observado de ilia spontana konduto en ilia kutima ekosistemo aŭ vivetoso; la etologio estas la scienco kiu studas tian konduton, kun majstroj kiel Konrado Lorencio (Konrad Lorenz), Niko Tinbergen (Niko Tinbergen) kaj aliaj. La etologio ankaŭ studas la homon, kiel beston inter la aliaj bestoj.

Ĉi tie ni ne bezonas esti tre detalemaj, sed nur skizi la ĝeneralajn parametrojn kiuj sekuras la kalkulojn kaj evitas la sterilan subjektivismon.

Ekzemple, la parametroj de temperaturo estas konsidereble pli larĝaj inter la mamuloj (do, ankaŭ por la homo) ol inter la reptilioj, ĉar la mamuloj (kaj la birdoj) ĝuas temperaturan memkontrolon (temperaturan homeostason) kiun ne ĝuas la reptilioj, kies sango facile glaciigas ĉe artikaj aŭ antarktidaj regionoj kie la sango de la birdoj kaj la mamuloj daŭre fluas.

Esence, la kalkulo distingas inter tolereblaj valoroj (kiuj ne minacas severe la vivon de la konsiderita estaĵo) kaj optimaj (plejbonaj) valoroj por la vivo de la konsiderita estaĵo, la speco de mamulo aŭ alia viva ento (kiel la reptilioj) kiun ni konsiderus. Kiam la valoro estas optima, la estaĵoj de la konsiderita speco daŭre restas en sia ekosistemo; kiam ĝi nur estas tolerebla, ili restas se ili ne povas elmigri nek transformi sian ekosistemon; sed, se ili kapablas elmigri (aŭ transformi sian ekosistemon) ili spontane iras en pli bonan ekosistemon.

Denove la temperaturo estas bona ekzemplo. Ĉe la homo, estas eksperimenta afero ke ĉi tiu besto toleras temperaturojn inter okdek negativaj centezimalaj aŭ centigradaj gradoj ($-80\text{ }^{\circ}\text{C}$) kaj kvindek centigradaj gradoj ($50\text{ }^{\circ}\text{C}$). Sed la intervalo da optima temperaturo estas multe pli mallarĝa, ĉar la homoj spontane evitas la cititajn ekstremajn fridegojn aŭ varmegojn. Do, la optima intervalo de temperaturo por la homoj estas facila kaj preskaŭ triviala serĉado: inter dudek centigradaj gradoj kaj tridek sep centigradaj gradoj ($20\text{ }^{\circ}\text{C}$ - $37\text{ }^{\circ}\text{C}$), jen, la interna normala temperaturo de la homo (tridek sep gradoj) kiel maksimumo ĉe la ekstera etoso aŭ proksimume la duono (kiom minimumo) de la interna homa temperaturo. Tial la tipaj "paradizaj" loĝejoj por amasaj someraj ferioj ofte oferas marbordajn temperaturojn inter dudek kvin gradoj kaj tridek gradoj ($25\text{ }^{\circ}\text{C}$ - $30\text{ }^{\circ}\text{C}$). Jen la ideala temperaturo kiun la privilegiuloj (tipe la riĉuloj) ĝuas la tutan jaron.

Sed nia celita parametro ne estas la temperaturo: ĝi estas la demografia denseco.

La homo toleras demografiajn densecojn inter po unu loĝanto ĉe mil kvadrataj kilometroj ($1/1000$) kaj po dek mil loĝantoj ĉe unu kvadrata kilometro ($10000/1$). Do la tolerebla margeno estas grandega: dek milionoj da fojoj! (la frakcio $10000/1$ dividita per la frakcio $1/1000$ donas 10000000). La tipan diskuton pri la uzo de la prepozicio "po" mi ne tuŝas, ĉar la frazoj kiujn mi faris estas sufiĉe kompreneblaj, ĉu ne?

Sed la intervalo de optima demografia denseco estas multe pli mallarĝa, ĉar la homoj spontane evitas vivi izolitaj aŭ koncentritaj. La fama izolita Robinsono Kruso (Robinson Crusoe) de la literaturo, en sia dezerta insulo, ne estas alloga ekzemplo, kaj

en la alia ekstremo la loĝoturaj kvartaloj el tipaj grandaj urboj estas evitotaj de ĉiu kiu ilin povas eviti.

La optima intervalo de loĝodenseco por la homoj multe varias laŭ la individuaj preferoj, la kultura tradicio, la klimato, la progreso de la tekniko (ĉefe la progreso por la produktado de nutraĵoj) la socipolitika sistemo, la meza longovivado kaj aliaj faktoroj, sed oni povas kaj rajtas diri ke ĉi tiu optima intervalo estas inter inter po unu loĝanto ĉe cent kvadrataj kilometroj (1/100) kaj po dek ses loĝantoj ĉe unu kvadrata kilometro (16/1); jen kun variebleco da mil sescent fojoj (1/100 inter 16/1 estas 1600)

La suba marĝeno estas tipa por individuoj aŭ malgrandaj triboj kiuj vivas sen praktiki la sisteman agrikulturon; jen, nutrante sin per ĉasado, fiŝokaptado kaj rikoltado de la spontanaj vegetalaj mangaaĵoj. La supera marĝeno estas la limo ekologie eltenebla preter la jarcentoj kaj la jarmiloj; laŭ la geologia skalo, ne laŭ la moderna (kaj nepre efemera) skalo de la civilizacio el la konsumo. Oni ankaŭ enkalkulu ke la maroj, la dezertoj, la polusoj, la riveroj, la lagoj, la montoj kaj aliaj lokoj ne estas aŭ apenaŭ estas taŭgaj por la homa loĝado. Kaj ekster nia planedo la homa loĝado estas neebla.

Sed, probable, iuj surprizataj aŭ ĉagrenataj legantoj argumentos ke la homo ne estas besto, ke ĝi havas multajn vivorimedojn pro sia inteligento kiujn la bestoj ne havas kaj ke, konsekvence, la progreso de la scienco kaj la tekniko solvos la "pseŭdoproblemon" de la tropopolado.

Do, ni ekzameni senpasive kaj objektive ĉi tiun objeton.

Unue, diri ke la homo ne estas besto estas nura sensencaĵo. Ĝi estas okulfrape besto, konkrete unu mamulo inter la aliaj mamuloj! Alia diraĵo (kiun mi ne subtenas) estas diri ke la homo estas nur besto, nenio alia ol besto. Sed ja ĝi estas besto, kaj do la limoj de la bestoj estas, principe, ankaŭ la limoj de la homo.

Tial mi enmetis unue la ekzemplon de la temperaturo. Neniu religio, ideologio aŭ filozofio deklaras serioze ke la homo vivas bone kaj agrable sub temperaturo da kvindek negativaj gradoj (-50 °C) aŭ da kvardek pozitivaj gradoj (40 °C), nek ke ĉe antaŭvidebla kaj proksima futuro la progreso de la scienco tion permesos. Tio kion faras la sciencotekniko, male, estas rekonstrui bonajn temperaturojn eĉ en lokoj principe tro malvarmaj kiel la polusoj aŭ tro varmaj kiel la interno de la kontinentoj ĉe la somero.

Sed kiam ni parolas pri la homa demografia denseco... la afero ŝajnas tute malsama, ĉar tipe la meza homo interpretas (tre prave, aliflanke) ke se la homo havas ne preterpaseblajn limojn al sia reproduktado... ĝi ne estas anĝelo nek dio.

Laŭ la filozofio, ja la anĝeloj ne havas sekson, kaj ja la homoj havas sekson. Tial ili amoras, do ili reproduktas sin... sed ĉiam lime. Neniu seksa estaĵo, ĝis nun, preterpasis la leĝon de Maltuso (Malthus).

Praktike, ĉiun jaron aperas la "definitivaj refutadoj" de Karlo Markso, Sigmundo Frojdo, Ĉarleso Darŭino, Roberto Maltuso, Konrado Lorenzo, Polo Erliĥo, Martino Sagrao kaj Ajno Rando (originalaj formoj: Karl Marx, Sigmund Freud, Charles Darwin, Robert Malthus, Konrad Lorenz, Paul Ehrlich, Martín Sagra, Ayn Rand). Ja jes, periode kaj jare la ĉagrenitoj jen de la politika dekstro jen de la politika maldekstro neas "definitive" la teoriojn de la ĉagrenintaj kaj ĉagrenontaj filozofoj aŭ sciencistoj kiuj demonstras eksperimente... ke la homo havas biologiajn, sociologiajn,

ekonomiajn kaj psikologiajn limojn. Sed, sendepende de la politikaj ideologioj el ĉi tiuj ĵus cititaj pensuloj, la eksperimente pruvitaj faktoj tie estas, preter la religioj kaj la ideologioj; do, jen tio kio gravas: la demonstritaj faktoj.

La meza homo, kun sia tria orgojlo, ne agnoskas siajn limojn, kaj tial ĝi agas neelteneble, ĉu individue, ĉu sociale kaj larĝeskale.

Mi scias ke la meza leganto eble opinios ke mi estas materialisto. Jes, mi estas materialisto, sed ne nur materialisto. Mi opinias ke la nukleo de la homo ne estas ĝia korpo, sed animo kiu preterpasas la korpon kaj ekzistas antaŭe de la korpo. La problemo estas ke, pro la reenkarriĝo, la konscieco de la animo restas severe reduktita, kaj la homo nur povas reakiri la puran konsciecon de la animo per la rimedoj ekzistantaj ĉe la materio, konkrete ĉe sia korpo. Per subtiligita korpo, ĝi komprenos ke ĝi ne dependas de la korpo mem, sed por obteni subtiligitan korpon ĝi devas agi laŭ la leĝoj de la korpo kaj la materio, anstataŭ pensi laŭ sterila idealismo.

Alidirite: por reesti anĝeloj kaj dioj (sia aŭtentika naturo, aliflanke) la homoj devas komenci, humble... agnoskante ke ili estas precipe bestoj.

Amike, el Aleksandro Ksavero Kasanovo Domingo, elektronika poŝto trigrupo@yahoo.es (trigrupo arobo yahoo punkto es).

新

LA NOVA EURIKIDE

Euriko naskis kom linguo extreme reguloza, ma til de sua frua tempo ol vizis atingar aspekto naturala; tale, dum la duro di sua existo, ol subisis kontinua chanji por obtenar formo sempre plu natural.

Tamen la modelo di la regulozeso nultempe abandonis la linguo, ed ol esis sempre regardata da me kom punto de qua on ne foreskez, od adminime on ne foreskez tro multe.

Pro to me mustis multafoye agar "transakto" por konciliar la du kozi, ed ofte to esis nule facila.

Me probis reformar la verbi por obtenar formi plu naturala kun la vokali tematala di la konjugo-sistemo Latina (-are, -ere, -ire), ma hike la problemo prizentesis pri la renversebleso di la vorti. La renversebleso esas importanta por mantenar facileso, nam, sen olu, on koaktesas konsultar tre ofte la dicionario por kontrolar la formo di diferanta vorti apartenanta a la sama familio; kontree, kun la principo di renversebleso, suficas savar un sola vorto di singla familio por formar la cetera vorti autonome, sen helpo dil dicionario. Me sucesis transirar l'obstaklo, e to donis a me la pulso por agar anke plusa reformi, precipue en l'ortografio, en la pronomi ed en la sufixi. Esis multa chanji tote kune, difere de to quo eventabis antee, nam til lore la reformi esabis sempre mikra ed enduktata pokope; do me ne savis ka la linguo funcionos bone, transformita talmaniere. Pro to me decidis egardar ol kom formo "experimental" di la linguo, e nomizis ol "Eurikido".

La probi demonstris ke ca nova formo esis aceptebla, e me duris per ica voyo laborante por Eurikido.

Ankore esis diversa kozi qui ne tre plezis a me, sempre en la konjugo-sistemo, qua duris havar ula formi pezoza e stranja. La nova reformi relatis la tempi antea e la futuro.

L'obstaklo pri la tempi antea esis la senco di la verbo "havar", qua perdas sua signifiko se ol esas uzata por formacar tala tempi. La problemo solvesis per enduktar la nova verbo "avere" ultre la ja existanta "abere", qua mantenis sua valoro. Ca nova verbo devis uzesar ekskluzive kom auxiliara por la formaco di la tempi antea, kombinata kun formo anke nova di participo, qua diferis de la normala participi per havar tote altra dezinenco -tu: la vokalo u esis la sola vokalo ne uzata en l'altra participi, kun qui la specala participo devis ne konfundesar, pro havar altra valoro kam oli. Tale la problemo esis solvita.

Me anke ne prizis la formo verbal di la futuro, qua havis la dezinenco -rae (por ke la a esez en la prelasta silabo) vice la plu naturala -ra. L'obstaklo pri la futuro esis la regulo dil acento, qua fixigis ol sempre sur la prelasta silabo. Ma ecepte la nombri kardinala. E do pro quo ne aceptar difero di acento anke en la futuri? Cetere, anke la reguloza Ido havas acento diferanta en formi verbala, l'infinitivi. Do me tandem decidis aceptar reformo en la regulo, e fixigar l'accento sur la lasta silabo en la futuri, liberigante li de ta leda "e" adjuntita e tante ne-natural. Por evitar konfundi, me decidis uzar acento-signo klarigiva, ed adoptar, tale, la definitiva formo "-rà". Ca acento-signo posibligas havar klareso en la pronunco, e nule esas problemo, nam ol apartenas a la serio de diakritiki maxim uzata, sen bezono di "Unicode", quale la signo di tremao, quan Eurikido ja havis.

Pos ica du reformi, la maxim granda e revolucionala chanjo esas la remplasigo di la dezinenco -o dil substantivi per la nova -e. Me nultempe esis tre konvinkita pri ta finajo -o en la substantivi, nam me remarkis tempope ke ula vorti aparis deformita konfronte kun lia originali natural; exemple "parto", qua en nula linguo naturala havas la "o". Esas vera ke la substantivi di la lingui naturala havas diferanta finaji, e do, adoptante en la linguo auxiliara la sama dezinenco por omna substantivi, on nultempe povos konciliar li omna, e sempre on havos substantivi kun la finajo chanjita; ma to esas vera nur til certa punto: la tendenco di la lingui nord-Europana esas neutrigar la vokali finala di la vorti, e reduktar oli a la sama vokalo [ə], kande ol ne desaparas tote. Or, ica vokalo [ə] esas plu simila a la "e" kam ad irga cetera vokalo, e fakte olu skribesas kom "e" en la normal ortografio di ta lingui, en qui multa diferanta vokali finala kunfluis a ca nura "e". Pro ta fenomeno, esas plu facila trovar, en vorti qui havas "o" en ula linguo, anke la finajo "e" en altra lingui, kam trovar la finajo "o" en vorti finanta per "e". Exemple: se me egardas la vorti "paco", "konsonanto", me trovas en nula linguo la finajo "o", ma sempre la finajo "e" o nula vokalo; kontree, se me egardas la vorti "centro", "libro", me trovas certe la "o" finala en ula linguo, ma anke la "e" en altra lingui, exemple en la Franca "centre", "livre". Pro ca motivo, semblas plu naturala chanjar "o" ad "e" kam kontree chanjar "e" ad "o", ca lasta procedo donante kom rezultajo vorti certe plu stranja, dum ke vorti quale "centre" vice "centro" aparas min deformita.

Pro to me rezolvis adoptar ica solvuro por donar aspekto plu natural a la linguo.

Ma to produktis problemi pri la substantivi verbala e pri l'adverbi. Fortuneze me sucesis solvar li omna sen tro multa desfacilesa, ed atribuante la justa pezo ad ula

problemi, qui semblis nekonvenaji ma en realeso ne esas lo: multafoye ni donas tro multa importo ad ula problemi nur teoriala, qui en la praktiko efektigas nula detrimento a la bona funcionado di la linguo. Sume, pos la laboro di ordinado qua esis ne tre granda ma anke ne tre mikra, anke la substantivi verbala e l'adverbi haveskis aspekto plu naturala kam antee.

Se la reformo di la substantivi efektigas kelka desfacilaji unlatere, altralatre ol anke faciligis altra reformi. La chanjo di la finaĵo "o" ad "e" apertis la pordo al adopto di plu bela e naturala dezinenci por du klasi verbala, nome la gerundio e la ja mencionita participo specala. Pos la "liberigo" di la vokalo "o", qua ne plus esis la dezinenco di la substantivi, la gerundio povis recevar sua propra dezinenco -ndo, sen ke ol kolizionas kun l'adjektivi substantivigita formacita per la sufikso -nd-; la risko di kolizioni esas un de la maxim granda problemi kande on konstruktas linguo, forsan ya la maxim granda; dum la tempo di la developo di Euriko ed Eurikido me mustis multafoye solvar problemi di posibla kolizioni inter vorti samaspektanta.

Anke la participo specala, qua havis la dezinenco -tu pro ke, quale me ja dicis supere, la vokalo u esis la sola vokalo ne uzata en l'altra participi, povis chanjar -tu a -to, nam, pos la reformo di la substantivi, la participi substantiva havis la finaĵo -te vice -to, do anke hike nula koliziono posibla.

Ed, en vereso, ta participo specala mustis necese chanjar -tu a -to, nam -tu esis por altra skopo: sempre por donar aspekto plu naturala, me decidis permisar l'omiso di la dezinenco -e di la substantivi kande ol preiresas dal sufikso di genro -a- ed -ü-.

Talmaniere, per l'omiso di -e, la substantivi feminala finas per -a, e le maskulala finas per -u: exemple, "amata" vice "amata-e", ed "amatu" vice "amatü-e".

Kom ultra chanjo en la sinso di la naturaleso, tandem me volis anke abolisar la sistemo qua uzis la konsonanto -r por formacar la pasivo di la verbi. Ja esis la sistemo per l'auxiliara "esere", do la sistemo per -r esis ne-necesa e, vere, ol esis tre poka uzita, ya pro sua ne-naturaleso.

Rezultajo di la reformo di la substantivi esas anke la chanjo dil nomo di la linguo: Eurikide vice Eurikido. Me ne volabus, icafoye, chanjar la nomo, ma kompreneble me devis itere agar lo, por kohero: se la substantivi di la linguo havas la dezinenco -e, anke lua nomo devas havar la sama dezinenco.

Ici esas la precipua reformi a la linguo. Me skribis nova verko qua kontenas la tota gramatiko e vortari en la nova formo, ed anke kelka specimeno. Vi povas trovar ta dokumento hike:

<http://sites.google.com/site/eurikido/home/EURIKIDE.pdf>

o hike:

http://es.groups.yahoo.com/group/posta_Mundi/files/EURIKIDE.pdf

Tamen per ica artiklo, redaktita por la jurnalisto POSTA MUNDI, me deskriptis plu bone la detali e la motivi qui pulsas me agar en la diversa manieri.

Me esperas ne tedir vi.

Tiberio Madonna

Le plus stupide viagiator del mundo

Iste fabula esseva contate de Soma Momiji in le episodio #11 del anime “Le corbe de fructos” (shojo, 26 episodios). Secundo le conto de Momiji, le fabula contineva se in le libro “Le grande idiotas del mundo”.

Le stupide viagiator esseva viagiante. Ille esseva tanto stupide, que alicun mal homine facilmente esseva pote dupar le.

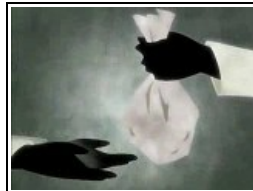
**KHE! KHE!
PER FAVOR!
PECUNIA PRO
MEDICAMENTOS!**

Le villageres dupava le, illes mesmo prendeva vestimentos e scarpas de ille.

**IO NON HABE
PECUNIA PRO COMPRAR
GRANAS PRO GRANAR**

**MI SOROR
ES MALADE!**

Nam le viagiator esseva stupide, assi mesmo quando le villageres regratiava le per false parolas "Tu salvava me", ille credeva a illes, e continuava parlar "Que vi es felice!" Finalmente, le viagiator restava totalmente sin vestimentos. Ille celava se in un foreste.

Alora ille incontrava le monstros que habitava in iste foreste. Le monstros desirava devorar le corpore del viagiator. Illes comenciava mentir a ille. Naturalmente, le viagiator compatiava a illes. Ille concedeva a illes su brachios e gambas. Finalmente, solo le capite restava del viagiator.

Ille concedeva su oculos al ultime monstro. Le monstro devorava le oculos del viagiator e diceva: "Gratias! Io concedera un dono a te pro compensar", e poneva qualcosa ante ille. Iste esseva solo un fragmento de papiro, sur que un parola esseva scribete: "idiota".

E le viagiator comenciava plorar. "Gratias! Gratias! Io nunquam recipeva presentes. Io es felice! Io es tanto felice! Gratias! Gratias!" - ille diceva. E le lacrimas continuava cader ex le vacue arculas. Assi, le viagiator moriva. Iste es le fin del fabula.

Esseva traducete a Interlingua de Rosto

Ankaŭ mi faris tiajn eksperimentojn.
Homa kapo parolis sen korpo. Mi plaças.
Parenteze, kial mi denove estas sur la lasta paĝo?
Mi volas esti sur la unua, sur la frontispico!
Ni atendu la numero 13...